

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord door mgr. dr. J.H.J. van den Hende	9
Inleiding	11
Heilige Maria, Moeder van God	28
Heilige Franciscus van Sales	30
<i>en bidden tot de engelbewaarder van Brussel</i>	
Heilige Thomas van Aquino	32
<i>theoloog en filosoof</i>	
Heilige Scholastica	34
<i>patrones van de Benedictijner Orde, beschermheilige tegen droogte</i>	
Heilige Juliana van Nicomedia	36
<i>martelares, beschermheilige tegen besmettelijke ziekten</i>	
Heilige Jacinta	38
<i>beschermheilige tegen besmettelijke ziekten</i>	
Heilige Francisca Romana	40
<i>beschermheilige tegen besmettelijke ziekten</i>	
Heilige Mathilde van Ringelheim	42
<i>koningin, moeder en stichteres van vele kloosters</i>	
Heilige Fredianus van Lucca	44
<i>waterbouwkundige, beschermheilige tegen overstromingen</i>	
Heilige Jozef	46
<i>timmerman en crisismanager</i>	
Heilige Jean Baptiste de La Salle	48
<i>beschermheilige van leraren, patroon van alle opvoeders</i>	
Heilige Casilda van Toledo	50
<i>moslimbekeerlinge, beschermheilige tegen ziekten</i>	

Heilige Bernadette Soubirous.....	52
<i>beschermheilige van zieken en armen</i>	
Heilige Zita.....	54
<i>patrones van huisbedienden, bakkers en keukenpersoneel, beschermheilige tegen pesterijen en grensoverschrijdend gedrag</i>	
Heilige Catharina van Siena.....	56
<i>kerklerares, mystica, patrones van Europa (deel 1)</i>	
Heilige Catharina van Siena.....	58
<i>kerklerares, mystica, patrones van Europa (deel 2)</i>	
Heilige Florianus.....	60
<i>militair bestuurder, brandweercommandant</i>	
Heilige Filippo Neri.....	62
<i>pedagoog en musicalregisseur, over de eerbied voor de heilige Communie</i>	
Heilige Paulus VI.....	64
<i>(Giovanni Battista Montini), de paus van Vaticanum II</i>	
Heilige Bonifatius.....	66
<i>patroon van Duitsland</i>	
Heilige Lidwina.....	68
<i>patrones van zieken met uitzichtloos lijden</i>	
Heilige Jozefmaria Escrivá	70
<i>over de roeping tot heiligheid midden in de wereld</i>	
Zalige Guadalupe Ortiz de Landázuri	72
<i>pionier en scheikundige</i>	
Heilige Jacobus de Meerdere.....	74
<i>patroonheilige van Spanje en Guatemala, van Santiago en Den Haag, en van de parochiekerk aan de Parkstraat in Den Haag</i>	
Heilige Titus Brandsma	76
<i>patroon van het katholiek onderwijs, van journalisten en vluchtelingen</i>	

Heilige Pastoor van Ars.....	78
<i>eerbied voor de heilige Communie</i>	
Heilige Teresa Benedicta van het Kruis.....	80
<i>(Edith Stein), filosofe, lerares Duits en geschiedenis, Joodse bekeerlinge, karmelietes</i>	
Heilige Laurentius van Rome	82
<i>patroon van de stad Rotterdam en het bisdom Rotterdam</i>	
Heilige Clara van Assisi	84
<i>stichteres van de Orde der Clarissen</i>	
Heilige Maximiliaan Maria Kolbe.....	86
<i>de heilige van Auschwitz, pater franciscaan, journalist, martelaar</i>	
Heilige Tarcisius	88
<i>martelaar van de Eucharistie</i>	
Heilige Pius X.....	90
<i>(Giuseppe Sarto), de paus van de armen</i>	
Heilige Monica.....	92
<i>patrones van moeders en weduwen</i>	
Heilige Augustinus.....	94
<i>en God in Nederland</i>	
Heilige Rosalia van Palermo	96
<i>kluizenares, beschermheilige tegen de pest</i>	
Eerbiedwaardige Dienaar Gods Robert Schuman Vader van Europa.....	98
Heilige Hiëronymus	100
<i>kerkvader, bedenker van Stella Maris</i>	
Heilige Thérèse van het Kind Jezus.....	102
<i>(Thérèse de Lisieux)</i>	
Heilige Franciscus van Assisi.....	104
<i>mysticus en wereldverbeteraar</i>	

Heilige John Henry kardinaal Newman.....	106
<i>theoloog en filosoof</i>	
Heilige Johannes XXIII.....	108
<i>de paus van het Tweede Vaticaans Concilie</i>	
Heilige Teresa van Ávila	110
<i>mystica, patrones van Spanje, kerklerares</i>	
Heilige Margaretha-Maria Alacoque.....	112
<i>mystica en visitandin (religieuze in de Orde van Maria Visitatie)</i>	
Heilige Lucas.....	114
<i>evangelist, en het Kindje Jezus</i>	
Heilige Johannes Paulus II	116
<i>de paus die Nederland bezocht</i>	
Heilige Willibrord	118
<i>patroon van Nederland</i>	
Heilige Nicolaas, bisschop van Myra	120
<i>patroon van Rusland en Griekenland (deel 1)</i>	
Heilige Nicolaas, bisschop van Myra	122
<i>(deel 2)</i>	
Heilige Thorlak	124
<i>patroon van IJsland</i>	
Heilige Stefanus	126
<i>redenaar en martelaar</i>	
Heilige Johannes	128
<i>evangelist</i>	
Heilige Silvester I.....	130
<i>de paus van Oudejaarsdag</i>	

Inleiding

Vijftig heiligen

Dit boek gaat over vijftig heiligen. Vijftig heiligen, van A tot Z, van Ars tot Zita, van 1 januari (de Moeder van God) tot en met 31 december (de heilige Silvester). Vijftig heiligen. Meer nauwkeurig: achtenveertig gecanoniseerde heiligen, één zalige (Guadalupe) en één eerbiedwaardige dienaar Gods (de Franse politicus en ‘Vader van Europa’ Robert Schuman). Het is een bundeling van artikelen die eerder zijn gepubliceerd in het parochiemagazine *Stella Maris* van de Parochie ‘Maria Sterre der Zee’ in Den Haag. In een periode van negen jaar, jaargang 2 tot en met 10, van 2016 tot en met 2024. De serie begon in 2016 nog onder de titel *Een christelijke denker*, die medio 2017 veranderde in *Heilige uitgelicht*. Zo werden Thomas van Aquino, Franciscus van Sales, Augustinus en Jozefmaria Escrivá besproken als ‘christelijke denkers’, en dat zijn ze natuurlijk ook, heilige denkers zelfs, en was Filippo Neri (zomer 2017) onze eerste ‘uitgelichte heilige’.

Dat brengt ons op de vraag: Wat zijn nu eigenlijk ‘heiligen’? Veel mensen denken dat iemand pas heilig is, als de lange en moeizame procedures van de zaligen heiligverklaring met succes zijn doorlopen. Maar wees gerust, die zijn niet nodig! Het is juist omgekeerd: je moet eerst al heilig *zijn*, om heilig verklaard te kunnen worden. In juridische termen: een heiligverklaring is niet een *constitutieve* beschikking (dus geen beschikking waardoor iemand de status van heilige verkrijgt), maar een *declaratoire* beschikking (dat wil zeggen een

beschikking waarbij formeel wordt vastgesteld dat iemand een heilig leven heeft geleid en daardoor heilig is en in de hemel).

Eigenlijk heeft een zalig- of heiligverklaring aspecten van *beide* beschikkingen, want de formele vaststelling dat iemand zalig of heilig is, heeft tegelijk bepaalde liturgische gevolgen: zo wordt de zalige of heilige opgenomen in de liturgische heiligenkalender, en mag hij of zij worden vereerd en aangeropen.

Actualiteit

De heiligen die in *Stella Maris* zijn beschreven, mogen gerust ‘actuele heiligen’ worden genoemd, want hun keuze had voor een belangrijk deel te maken met de actualiteit. Of het nu ging om de liturgie (de naamdag van een heilige), de nationale geschiedenis (het bevrijdingsjaar 2020), het parochieleven (bijvoorbeeld de Eerste Heilige Communie), bepaalde klimaatomstandigheden (bosbranden en overstromingen), of andere actuele gebeurtenissen die een grote rol speelden (bijvoorbeeld de coronapandemie), er was – en is! –altijd een toepasselijke heilige te vinden.

Enkele voorbeelden:

a) de liturgie: de evangelist Lucas wordt beschreven in het Kerstnummer van 2017, omdat hij in zijn evangelie het Kerstverhaal beschrijft; Silvester (naamdag 31 december) in het Kerstnummer van 2018, Monica (naamdag 27 augustus) in het augustus/septembernummer van 2019 en Stefanus (naamdag 26 december) in het Kerstnummer van 2019;

b) de nationale geschiedenis: 2020 was een ‘bevrijdingsjaar’ (75 jaar bevrijding); daarom werden in dat jaar enkele heiligen besproken die in concentratiekampen zijn overleden: Titus Brandsma, Edith Stein en Maximiliaan Kolbe;

c) het parochieleven: in verband met de Eerste Heilige Communie werden enkele heiligen beschreven die een bijzondere band hebben met de heilige hostie of de Eucharistie, zoals Tarcisius, Catharina van Siena, Filippo Neri, Teresa van Ávila en de pastoor van Ars;

d) klimaatomstandigheden: Florianus (naamdag 4 mei) in het oktober/november-nummer van 2022 naar aanleiding van de hevige bosbranden in 2019 en volgende jaren, o.a. in Australië, Oregon en Californië; Fredianus van Lucca (naamdag 18 maart) in verband met overstromingen als gevolg van klimaatomstandigheden; en Scholastica (naamdag 10 februari), als de beschermheilige tegen langdurige droogte of juist tegen langdurige en overvloedige regenval;

e) de coronapandemie: in deze periode, van februari 2020 tot mei 2023, werden beschermheiligen tegen besmettelijke ziekten en uitzichtloos lijden beschreven: Juliana van Nicomedia, Casilda van Toledo, Lidwina, Jacinta de Jesus Marto en Francisca Romana;

f) actuele gebeurtenissen: de terreuraanslagen in Brussel (22 maart 2016) waren aanleiding tot bespreking van Franciscus van Sales, die ons leerde in moeilijke tijden te bidden tot de engelbewaarder van een stad of een land; vandaar de oproep te bidden tot de heilige aartsengel Michaël, de engelbewaarder van Brussel.

We gaan ons nu eerst verdiepen in de formele procedure van heiligverklaring, daarna in een bepaalde wijze van afbeelden van de heiligen, en ten slotte in de algemene roeping tot heiligheid.

Van heiligenverering tot heiligverklaring

In de eerste eeuwen van het christendom werden alleen martelaren als heiligen vereerd, mensen die vanwege hun christelijk geloof waren gemarteld en ter dood gebracht. Vanaf de vierde eeuw kwam deze verering ook toe aan 'belijders', mensen die hun geloof op voorbeeldige wijze hadden beleefd en uitgedragen. Van een officiële heiligverklaring door de paus was toen nog geen sprake. De verering van heiligen ontwikkelde zich in eerste instantie spontaan op lokaal niveau, en dat is ook nu nog zo. En in die tijd was het meestal de bisschop van het betrokken diocesis die deze verering goedkeurde en formaliseerde. In het begin van de Middeleeuwen (500-1000) kwam daar geleidelijk meer structuur in, en in de twaalfde eeuw was het al gebruikelijk dat de paus de feitelijke canonisatie uitsprak. Pas in de zestiende eeuw kwam de eerste formele, door de paus goedgekeurde procedure van heiligverklaring tot stand, waartoe door paus Sixtus V in 1588 de *Sacra Rituum Congregatio*, de Heilige Congregatie voor de Riten, werd opgericht. Dit instituut heeft bijna 400 jaar bestaan en gedurende vier eeuwen alle zalig- en heiligverklaringsprocedures van de Rooms Katholieke Kerk begeleid en voltooid. Onder paus Paulus VI werd de Ritencongregatie gereorganiseerd (8 mei 1969) en de naam gewijzigd in *Congregatie voor de Heilig- en Zaligsprekingsprocessen*. In 2022, onder

paus Franciscus, vond een nieuwe reorganisatie en naamswijziging plaats: bij de inwerkingtreding van de apostolische constitutie *Praedicate Evangelium* (5 juni 2022) werd een nieuw instituut ingesteld, het *Dicasterie voor de Heiligverklaringen*. Een soort Ministerie voor Heiligverklaringen. Dit is de huidige naam voor de kerkelijke instantie die de zalig- en heiligverklarings-procedures initieert, begeleidt en uitvoert.

De formele heiligverklaring, de ‘canonisatie’, is inderdaad een grondig, langdurig en kostbaar proces. Het omvat vier etappes, die zich weerspiegelen in de wijze waarop de (kandidaat-) heilige na de positieve afsluiting van elk van deze etappes wordt genoemd. Hij of zij wordt eerst officieel aangeduid als *dienaar Gods*. Daarna wordt hij of zij *eerbiedwaardig* verklaard, vervolgens *zalig* en ten slotte *heilig*.

Om voor heiligverklaring in aanmerking te komen is het van belang dat de betrokkene een gelovig en deugdzaam leven heeft geleid en dat dit in brede kring of binnen een geloofsgemeenschap erkend en gedeeld wordt. Het begint dan ook meestal met een verzoek van die geloofsgemeenschap aan de bisschop van het bisdom waar de kandidaat-heilige is gestorven of een groot deel van zijn leven heeft doorgebracht.

De vier stappen van het heiligverklaringsproces

1) De bisschop van het betreffende diocees neemt contact op met het Dicasterie voor de Heiligverklaringen in Rome, en stelt vervolgens in zijn bisdom een kerkelijke rechtbank in, die de eerste fase van het

proces zal moeten beoordelen. Dit proces begint op diocesaan niveau, niet eerder dan vijf jaar na de dood van de kandidaat-heilige, en omvat een voorlopig onderzoek van zijn leven en verklaringen van getuigen. Dit onderzoek wordt uitgevoerd door een *postulator*. Als de diocesane kerkelijke rechtbank de resultaten van dit voorlopige onderzoek heeft goedgekeurd, stuurt de bisschop het rapport naar het Dicasterie voor de Heiligverklaringen in Rome. Na goedkeuring door het Dicasterie krijgt de kandidaat-heilige de kwalificatie 'dienaar Gods'.

Onder het oude kerkelijk recht (vóór 1983) werd dit onderzoek uitgevoerd door een *promotor fidei*, ook wel genoemd *advocatus diaboli* (advocaat van de duivel); deze functie werd in 1982 door paus Johannes Paulus II afgeschaft.

2) Hierna vindt in het betrokken bisdom een zeer grondig onderzoek plaats, dat vanuit Rome wordt begeleid door een postulator, en in het bisdom feitelijk wordt verricht door een vice-postulator. Dit kan vele jaren duren. Als dit diepgaande onderzoek is afgerond en de resultaten door het Dicasterie voor de Heiligverklaringen zijn goedgekeurd, wordt de dienaar Gods 'eerbiedwaardig' verklaard. Een voorbeeld vinden we in dit boek: de Franse politicus en Vader van Europa, de eerbiedwaardige dienaar Gods Robert Schuman.

3) De volgende stap is de zaligverklaring. Daarvoor moet een wonder zijn verricht dat op afspraak van de eerbiedwaardige dienaar Gods tot

stand is gekomen. In de meeste gevallen gaat het daarbij om een wonderbaarlijke genezing, een genezing die niet op medische gronden kan worden verklaard. Ook dit vergt diepgaande onderzoeken: ten eerste of de vastgestelde genezing inderdaad niet op medische gronden kan worden verklaard, en ten tweede of het om een gebedsverhoring gaat. Als de uitslagen van deze onderzoeken positief zijn en door het Dicasterie voor de Heiligverklaringen zijn goedgekeurd, wordt de eerbiedwaardige dienaar Gods door de paus zalig verklaard. Meestal vindt de viering van de zaligverklaring plaats in het betrokken bisdom. Als gevolg van de zaligverklaring mag de nieuwe zalige liturgisch worden vereerd, in het bijzonder op de voor deze zalige vastgestelde feestdag (meestal zijn sterfdag), maar alleen in het betrokken bisdom. Natuurlijk mag de nieuwe zalige wel door alle gelovigen in de wereldkerk worden aangeroepen. Een voorbeeld in dit boek is de zalige Guadalupe Ortiz de Landázuri.

4) Ten slotte de heiligverklaring. Hiervoor is een tweede wonder nodig. Ook dit moet grondig worden onderzocht, net als bij de procedure voor de zaligverklaring. Als ook dit tweede wonder door het Dicasterie voor de Heiligverklaringen wordt erkend, wordt de zalige door de paus heilig verklaard, waarbij ditmaal de viering altijd in Rome geschiedt. Zijn feestdag wordt dan opgenomen in de heiligenkalender, en zijn liturgische verering geldt voor de hele wereldkerk.

Voor wie meer wil weten over de procedure van heiligverklaring, met name de eerste fase, die gaat over het voorlopig onderzoek naar het leven van een overleden persoon die in zijn geloofsgemeenschap reeds als een heilige wordt beschouwd, het volgende: de Australische schrijver Morris West (1916-1999) heeft hierover een intrigerende en ontroerende roman geschreven: *The Devil's Advocate* (eerste druk 1959), in het Nederlands *Advocaat van de duivel*.

(NB niet te verwarren met de roman *The Devil's Advocate* van Andrew Neiderman, die bepaald niet gaat over een heiligverklaring, maar over een louche en crimineel advocatenkantoor in New York.)

Advocaat van de duivel

Het verhaal van Morris West speelt in Zuid-Italië en gaat over een terminaal zieke priester, Blaise Meredith, die niettemin van zijn bisschop de opdracht krijgt om als 'advocaat van de duivel' een voorlopig onderzoek te doen naar het leven van een vermeende heilige, Giacomo Nerone, die zich tijdens de Tweede Wereldoorlog voor de armen heeft ingezet en door de Duitse bezetter werd geëxecuteerd. Morris West heeft zich goed verdiept in de voorfase van de heiligverklaring volgens de oude procedure, in de Italiaanse politiek van die tijd en in de Zuid-Italiaanse, Calabrische plattelandscultuur. Dat levert een meeslepend verhaal op, en bepaald niet verouderd, want de 'advocaat van de duivel' van toen is vergelijkbaar met de 'postulator' en 'vice-postulator' van nu. Wat het verhaal zo aangrijpend maakt is dat Blaise Meredith, die zijn hele

priesterleven als bureau-ambtenaar voor de Curie heeft gewerkt, in zijn nieuwe functie als ‘advocaat van de duivel’, voor het eerst met gewone mensen in aanraking komt: de mensen van het Calabrische platteland – die mogelijk een getuigenis kunnen geven over de vermeende heilige Giacomo Nerone, maar zelf van de weg naar de heiligheid zijn afgedwaald. In deze laatste maanden van zijn levenervaart Blaise Meredith voor het eerst zijn priesterroeping als zielzorger.

Dit boek van West is beslist een aanrader voor elke postulator en vice-postulator, en voor elke bisschop die zich geplaatst ziet voor de vraag of hij het initiatief moet nemen voor een heiligverklaring!

De afbeelding van heiligen

Heiligen worden meestal – maar niet altijd – op schilderijen en bij beelden afgebeeld met een ‘aureool’, een stralenkrans. Om dit te verduidelijken kan ik een persoonlijk getuigenis vermelden. Toen mijn vader was overleden, verkeerde mijn moeder maandenlang in diepe rouw. Maar er gebeurde iets bijzonders, waardoor zij haar verdriet te boven kwam. Zij vertelde mij dat zij een verschijning had gezien van mijn vader: zij zag alleen zijn hoofd, en dat straalde van binnenuit. “Nee, het was geen droom, het was geen droom”, zo vertelde zij, en zij begreep nu ineens waarom heiligen met een stralenkrans worden afgebeeld: “Dat is om die innerlijke straling uit te beelden.” Het aureool is dus een artistieke conventie om *een bovennatuurlijke straling van binnenuit* weer te geven.

Hiernaast zien wij de beeltenis van Christus en Petrus, voorzien van een gouden aureool. Deze afbeelding is te zien op de preekstoel van de Jacobuskerk in Den Haag. Maar bij een beeld vertoont dit aureool al gauw enige gelijkenis met een hoofddeksel.

Deze gelijkenis met een hoofddeksel komt nog sterker tot uitdrukking bij de afbeelding hiernaast van een beeld van Sint-Jozef, vervaardigd door Albert Termote, dat zich bevindt in de Martinuskerk te Voorburg.

Die innerlijke straling komt heel overtuigend tot uitdrukking in de afbeelding hiernaast van de *Engel van de Vrede* in de Marlotkerk in Den Haag.

Op de afbeelding hiernaast zien wij Sint-Nicolaas, die is afgebeeld met een stralenkrans van juwelen in de Sint-Nicolaas basiliek in Bari. Maar het is geen weergave van innerlijke straling.

Die bovennatuurlijke straling van binnenuit wordt wel goed weergegeven in de bewerkte foto hiernaast van de heilige Jozefmaria Escrivá.

Het begrip 'heilig'

Zoals hierboven al vermeld, is het merendeel van de heiligen niet formeel heilig verklaard; dat is maar een heel klein deel van de vele heiligen die bij God in de hemel zijn. De apostel Johannes geeft daar in het Boek Openbaring een treffende beschrijving van:

“... een grote menigte, die niemand tellen kon, uit alle rassen en stammen en volken en talen. Zij stonden voor de troon en voor het Lam gekleed in witte gewaden en met palmtakken in de hand” (Openb 7,9).

Als al die heiligen beschreven zouden worden, zoals in dit boek, dan zou de slotzin van het evangelie van Johannes (die gaat over de dingen die Jezus gedaan heeft) hierop ook van toepassing zijn: “Maar als ze een voor een beschreven werden, dan zou naar mijn mening zelfs de hele wereld te klein zijn voor de boeken die men dan zou moeten schrijven” (Joh 21,25).